

РИНОК ПРАЦІ ФАХІВЦІВ З КІНО-, ТЕЛЕМИСТЕЦТВА В КОНТЕКСТІ НОВИХ РЕАЛІЙ В УКРАЇНІ

Сучасна молода держава Україна існує в доволі складному цивілізаційному, соціокультурному й економічному контексті. Будучи на 70 відсотків індустріальною за способом виробництва і виробляючи несимволічний за формою і змістом, а цілком «реальний» (індустріальний) продукт, Україна намагається збільшити частку постіндустріального, інформаційного (за змістом та формою) виробництва, оскільки саме воно є найприбутковішим серед дигіталізованих виробництв сучасної світової інформаційної цивілізації (відомо, що постіндустріальне виробництво орієнтоване на так званий «символічний» продукт, ринкова реалізація якого спрямована на так званий «символічний» прибуток, «символічний» капітал). При цьому в країні динамічно скорочується держсектор виробництва екранного продукту (в кіногалузі він практично вже зруйнований).

Тим не менш, українці, свідомо чи несвідомо, сподіваються на те, що їхні нинішні надбання, надбання їхніх предків будуть передані молодому поколінню (частково або повністю), і ці культурні коди стануть основами подальшого розвитку наступних генерацій. Для цього потрібна не тільки воля та наснага, але й чітке розуміння основного вектору руху екранної освіти на довгострокову та короткострокову перспективу.

Зрозуміло, що в контексті нових реалій в Україні, в контексті нового Закону «Про вищу освіту», підготовка фахівців з кіно-, телемистецтва напряму пов'язується з ринком праці. Короткий аналіз свід-

чить, що розвиток кіноіндустрії України із часу набуття незалежності уповільнився під впливом процесів децентралізації. Інтеграція українського кінематографічного сегменту ринку праці в Європу забере не менше десятиріччя і задіє приблизно від 15% до 20% усього контингенту фахівців.

На противагу кіноіндустрії, телеіндустрія в нашій країні динамічно розвивається. Нині для переважної більшості громадян України (за останніми соціологічними опитуваннями — 85,4%) телебачення лишається головним джерелом інформації про життя країни. Окрім того, телеіндустрія України динамічно інтегрується в інтернет-простір, що значно розширює затребуваність фахівців відповідного напрямку. Значні зміни, які відбулися в телеіндустрії останнім часом, пов'язані з критичним скороченням держсектору та формуванням суспільного телебачення. Що це означає для екранної освіти? Що кількість бюджетників на відповідну спеціальність теж повинна критично зменшитись, і що система державного розподілу скоротиться в рази. Чи відповідатиме цей процес ринковим умовам? Безперечно. Підвищення конкуренції на ринку праці завжди підвищувало якість підготовки фахівців.

Які кроки повинні зробити виші України, задіяні у підготовці фахівців із кіно- та телемистецтва?

Чи має нині українська система екранної освіти державний стандарт? Ні. Кожен український ВНЗ, який має відповідний напрям підготовки кадрів, реалізує власну концепцію такої підготовки. Можна констатувати, що українська система екранної освіти водночас переживає і кризу-деконструкцію, і кризу-реанімацію, і кризу-модернізацію.

У деконструктивній частині українська система екранної освіти прагне позбутися ідеологічної складової підготовки кадрів для екранних галузей. Такі спроби роблять необхідним упровадження доволі широкого комплексу світоглядних навчальних дисциплін фундаментального характеру широкого спектра (інколи до 40 % навчального часу). Це стає критичним для професійно орієнтованого блоку навчальних дисциплін і варіативної складової навчального процесу.

У реанімаційній частині українська система екранної освіти намагається відновити етнічні культурні коди і допомогти нації завершити процес націєтворення, неможливий без виробництва візуального продукту, спрямованого на таке відновлення. Але тут професійно орієнтована модель підготовки стикається з певними труднощами: культурні етнічні коди професійно продукувалися в екранній поетиці «українського поетичного кіно», естетику якого складно реанімувати за умов виробництва цифрового екранного продукту посткласичного типу. Цей продукт потребує актуалізації продюсерської моделі виробництва, а поетика «українського поетичного кіно» — режисерської моделі виробництва.

У модернізаційній частині українська система екранної освіти розпочала переформатування на європейську кредитно-модульну систему організації навчального процесу, що потребує конкретизації як пропедевтичного рівня професійної підготовки, так і номенклатури спеціалізацій як основи державного стандарту, адже одночасна орієнтація на кіно та телевиробництво є надто затратною для ВНЗ. Нині в українській системі екранної освіти практично відсутній єдиний для всіх вишів пропедевтичний рівень професійної підготовки. Підготовка студента освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» розпочинається зі спеціалізації студента (у профільних ВНЗ України таких спеціалізацій напряму «Кіно-, телемистецтво» налічується від 2 до 10). Означений стан диференціації напряму надто розпорошує науково-педагогічні та матеріально-технічні ресурси ВНЗ. Ускладнює ситуацію і той факт, що багато хто зі студентів визначається зі своєю спеціалізацією пізніше, коли минуть перші два курси навчання. Державна стандартизація пропедевтичного рівня професійної підготовки (2 роки) вирішила б цю проблему, тим більше, що наступні 2 роки бакалаврату могли бути присвячені мотивованій спеціалізації студента, базувалися б на домінуванні варіативної частині стандарту і формували б, насамперед, практичні вміння та навички студента.

Українська модель екранної освіти наразі, на нашу думку, переживає кризу і поєднує у собі прагнення прорадянського конструювання зображуваної дійсності й етнічно-орієнтованого спостереження

за зображуваною дійсністю. Віднайдення смислового балансу у цьому процесі і є ключем до реформ екранної освіти.

Мета майбутньої стандартизації екранної освіти — стандартизувати технологічний комплекс виробництва екранної продукції (диджитал-стандарт) відповідно до стандартів ринку праці (з відповідними змінами в державному реєстрі професій). Необхідно змінити тип освітньої стратегії: від існування в «закритій» системі освіти та декларування «відкритості» на реальну відкритість європейським тенденціям. Також — поступово змінити стан освітнього менеджменту: з кризового на креативний.

Підсумовуючи, можна зазначити, що парадоксальним є те, що зазначені типові ознаки кризової ситуації в українській системі екранної освіти реалізуються одночасно. Але наявність такої парадоксальної кризової ситуації в українській системі екранної освіти формує тенденцію до «селекції, що знижується», в рейтинговій системі екранної репрезентації української ментальності. Кореляція вимог до екранної освіти з новими умовами ринку праці фахівців відповідного профілю — умова подальшої інтеграції до європейського професійного простору.